Lietas Nr. A420331214
Lietas arhīva Nr. AA43-1461-16/15

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016.gada 5.maijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents M.Birzgalis,
tiesneses R.Paegle un V.Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu – morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu /pers. D/, kā arī morālā kaitējuma atlīdzinājumu /pers. B/ un /pers. C/, sakarā ar Rīgas domes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 27.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa) 2012.gada 12.decembra lēmumu Nr.l-6/3131 /pers. C/ un /pers. B/ atņemtas dēla /pers. D/ aprūpes tiesības *(kopš 2013.gada 1.janvāra un atbilstoši šobrīd spēkā esošajam regulējumam - pārtrauktas aizgādības tiesības, taču spriedumā tiek lietots jēdziens „aprūpes tiesības ", atbilstoši tiesību normām, kas bija spēkā lēmumu pieņemšanas brīdī)* un ierobežotas tiesības noteikt dēla dzīvesvietu līdz aprūpes tiesību atjaunošanai. Savukārt ar Bāriņtiesas 2012.gada 12.decembra lēmumu Nr.l-6/3132 tostarp nolemts /pers. D/ ievietot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 3.februāra spriedumu lietā Nr.A420292013 Bāriņtiesas 2012.gada 12.decembra lēmumi Nr.1-6/3131 un Nr.1-6/3132 atcelti no to pieņemšanas dienas (turpmāk – prettiesiski e lēmumi). Spriedums stājies spēkā 2014.gada 4.martā.

[3] 2014.gada 22.aprīļa iesniegumā Rīgas domei (turpmāk – Dome) /pers. B/ un /pers. C/ savā vārdā un kā bērna /pers. D/ likumiskie pārstāvji (turpmāk – līdzpieteicēji) lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu.

Ar Domes 2014.gada 17.jūnija lēmumu Nr.1249 (prot. Nr.31, 6.§) (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) līdzpieteicēju lūgums apmierināts daļā, rakstveidā atvainojoties līdzpieteicējiem.

Pārsūdzētais lēmums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[3.1] Nav pietiekamu pierādījumu apstāklim, ka tieši prettiesiskie lēmumi tiešā cēloņsakarībā radījuši nepilngadīgajam /pers. D/ kaitējumu un ciešanas, it īpaši ņemot vērā Administratīvās apgabaltiesas spriedumā konstatēto, ka /pers. D/ ilgstoši bijis spiests dzīvot vardarbīgā vidē, kas liecina par /pers. D/ piedzīvotām ciešanām jau līdzpieteicēju ģimenē.

Tāpat nav pamatota līdzpieteicēju vēlme saņemt atlīdzinājumu pašiem par kaitējumu un ciešanām, kas, kā norādīts iesniegumā, nodarītas nepilngadīgajam /pers. D/, jo atlīdzinājums pēc būtības pienākas personai, kuru tieši skar prettiesiskais administratīvais akts un kam tas personiski radījis kaitējumu un ciešanas, nevis personas likumiskajiem pārstāvjiem. Turklāt arī paši līdzpieteicēji nav norādījuši, kādu kaitējumu prettiesiski e lēmumi tiem radījuši, lai vērtētu nodarītā kaitējuma smagumu un būtu pamats vērtēt materiālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[3.2] Ir pamatots līdzpieteicēju norādītais, ka nepilngadīgā /pers. D/ šķiršana no ģimenes varēja radīt bērnam pārdzīvojumu, tomēr minētais nerada pamatu sniegt materiālu morālā kaitējuma un ciešanu atlīdzinājumu bērna vecākiem, jo morāls kaitējums ir subjektīvs jēdziens, tie ir personas iekšējie pārdzīvojumi, un to intensitāte nav atkarīga no tā, vai beigās ir iestājušās reālas sekas, tādējādi nav pamatots lūgums sniegt atlīdzinājumu līdzpieteicējiem par /pers. D/ personiski gūtajiem pārdzīvojumiem.

[3.3] Nav konstatējams, ka, izdodot prettiesiskos lēmumus, iestāde būtu rīkojusies ar mērķi diskriminēt līdzpieteicējus vai radīt tiem morālas ciešanas. /pers. D/ atgriezies ģimenē jau pēc pirmās instances sprieduma, līdz ar to ir atjaunots tas stāvoklis, kāds pastāvēja pirms tiesību aizskāruma.

Ņemot vērā minēto, ievērojot vienlīdzības principu morālā kaitējuma atlīdzinājuma veida un apmēra noteikšanā, iesnieguma saturu un arī iesniegumā ietverto iesniedzēju mērķi gūt materiālu labumu sev, to pamatojot ar prettiesisko lēmumu radītu kaitējumu un ciešanām bērnam, līdzpieteicēju ar likumu aizsargāto interešu aizskārums ir atzīstams par būtisku, un par atbilstīgu un taisnīgu atlīdzinājumu ir atzīstama rakstveida atvainošanās.

[4] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam, līdzpieteicēji vērsās administratīvajā tiesā. Pieteikumā un tā precizējumos norādīti šādi apsvērumi.

[4.1] Ar prettiesiskajiem lēmumiem visvairāk tika sodīts pats bērns, jo /pers. D/ bija liegts dzīvot ģimenē un uzturēt attiecības ar tuviniekiem. /pers. D/ ļoti pārdzīvoja, ka viņam bija jādzīvo šķirti no ģimenes. Kamēr bērns atradās Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centra struktūrvienībā „Marsa gatve" (turpmāk – krīzes centrs), vecāki vairākas reizes lūguši centra darbiniekus nodrošināt bērnam psihologa konsultācijas, taču lūgumi atstāti bez ievērības.

[4.2] Atrodoties krīzes centrā, bērnam no pārdzīvojumiem pasliktinājās veselības stāvoklis. Slimības dēļ viņam nācās kavēt skolas stundas, kā rezultātā pasliktinājās sekmes. Turklāt /pers. D/ klasesbiedri, uzzinot, ka viņš dzīvo krīzes centrā, sāka viņu apsaukāt un smieties par viņu. Rezultātā /pers. D/ krietni pasliktinājās sekmes mācībās.

[4.3] Redzot, cik grūti ir bērnam pieņemt faktu, ka viņam ir jādzīvo krīzes centrā, un saprotot, ka bērnam nepieciešama psihologa palīdzība, līdzpieteicējiem bija liegtas iespējas vērsties pie bērna psihologa, lai varētu palīdzētu bērnam.

[4.4] No Rīgas 64.vidusskolas skolas izziņas redzams, ka 2012./2013.mācību gada I semestrī /pers. D/ bija sekmīgs (problēmas bija tikai ar angļu valodu), savukārt II semestrī /pers. D/ bija ļoti daudz kavējumu (gan attaisnoti slimības dēļ, gan neattaisnoti), un viņš bija nesekmīgs vairākos priekšmetos. Rezultātā viņš palika uz otru gadu, un viņam nācās mainīt skolu.

[4.5] Pēc pirmās instances tiesas sprieduma un bērna atgriešanas ģimenē, pamanot izmaiņas bērna uzvedībā un uzskatot, ka bērns ļoti cietis morāli tieši prettiesisko lēmumu dēļ, vecāki bija spiesti vērsties pie psihologa. Pēc konsultācijas psihologs sniedzis savu atzinumu, no kura nepārprotami izriet, ka milzīgu psihisku iespaidu uz bērnu radīja viņa pēkšņa izņemšana no ģimenes pretēji viņa gribai, kas, visdrīzāk, interpretējama kā emocionāla trauma bērnam. Tāpat izpētes rezultāti liecina, ka bērna attiecības ar ģimenes locekļiem ir emocionāli tuvas, viņš jūtas mīlēts un aprūpēts. Kā arī psihologs norāda, ka, balstoties uz izpētes rezultātiem, nav pamata domāt, ka zēna ģimene būtu emocionāli vai fiziski vardarbīga pret zēnu, ka būtu apdraudēta viņa veselība vai dzīvība.

Iepriekš minētais nepārprotami liecina, ka visa ģimene ir morāli cietusi no Bāriņtiesas rīcības un prettiesiskie lēmumi atstāja neizdzēšamu un būtisku iespaidu uz līdzpieteicēju apziņu.

[4.6] Līdzpieteicēji uzsver prettiesisko lēmumu izpildes apstākļus, t.i., pēc prettiesisko lēmumu pieņemšanas Bāriņtiesā, vecākiem paziņots, ka viņiem ir tiesības aizbraukt uz krīzes centru, lai iepazītos ar apstākļiem. Vecāki pēc Bāriņtiesas sēdes devās mājās, bet vēlāk izrādījās, ka Bāriņtiesas divas darbinieces aizbrauca uz līdzpieteicēju dzīvesvietu ar dienesta mašīnu un policijas darbiniekiem. Ierodoties mājās, izrādījās, ka darbinieces jau gaidīja, bērnam sākās histērija, viņš ar varu tika iesēdināts mašīnā. Šāda rīcība ļoti traumēja bērna psihi. Taču krīzes centrā bērnam netika sniegta nekāda psiholoģiskā palīdzība, lai gan vecāki vairākkārt gan mutiski, gan rakstiski lūdza krīzes centra vadībai nodrošināt bērna psihologa konsultācijas. Līdzpieteicējiem netika sniegta atbilde, un psihologs bērnam netika nodrošināts. Bērnam joprojām ir saglabājušās notikuma sekas, tādēļ viņam regulāri jāapmeklē psihologs un psihiatrs. Līdzpieteicēju ģimenei piešķirts trūcīgās ģimenes statuss, tādēļ līdzpieteicējiem nav līdzekļu, lai sniegtu bērnam pilnvērtīgu medicīnisko un psiholoģisko palīdzību. Lai saņemtu bezmaksas speciālista pakalpojumus, ir nepieciešams ilgstoši stāvēt rindā, bet, lai to paātrinātu, ir nepieciešami papildu naudas līdzekļi. Saņemt ģimenes ārsta 2015.gada janvāra norīkojumos norādītos pakalpojumus bērns varēs tikai šī gada vasaras vidū.

[4.7] Prettiesisko lēmumu rezultātā visvairāk ir cietis /pers. D/, tādēļ līdzpieteicēji kā nepilngadīgā bērna likumiskie pārstāvji lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu un ciešanas, ko nācās pārdzīvot visai ģimenei, tajā skaitā un visvairāk nepilngadīgajam bērnam. Atlīdzinājums par morālo kaitējumu tiek pieprasīts no pašvaldības par labu /pers. D/, naudu samaksājot viņa likumiskajiem pārstāvjiem. Līdzpieteicēji lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu /pers. D/ 5000 *euro* apmērā, savukārt katram vecākam morālo kaitējumu 2500 *euro* apmērā.

[5] Atbildētāja Administratīvajā rajona tiesā iesniegtajā paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un uzskata to par noraidāmu, pārsūdzētajā lēmumā minētos argumentus papildinot ar šādiem apsvērumiem.

Līdzpieteicēji nedz iesniegumā Domei, nedz pieteikumā tiesai nav pamatojuši pieprasītā morālā kaitējuma smagumu, bet ir norādījuši apstākļus, kas bērnam izraisīja morālas ciešanas. Neraugoties uz norādīto pamatojumu, /pers. B/ un /pers. C/ lūdz atlīdzinājumu pašiem sev. Turklāt pieteikumā pausts subjektīvs viedoklis un interpretācija par lietas faktiskajiem apstākļiem, bet nav celti objektīvi un pamatoti iebildumi.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 27.novembra spriedumu pieteicēju pieteikums apmierināts daļā.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta trešais teikums noteic, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 5.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu cita starpā ir privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts.

[6.2] Kā izriet no lietas materiāliem, /pers. B/ un /pers. C/ atņemtas bērna aprūpes tiesības un ierobežotas tiesības noteikt bērna dzīvesvietu līdz aprūpes tiesību atjaunošanai vecākiem, pamatojoties uz Civillikuma 203.panta pirmās daļas 3. un 5.punktu, kas nozīmē, ka Bāriņtiesa atzinusi, ka vecāki ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību, kā arī konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Prettiesiskajos lēmumos secināts, ka ģimenes dzīvesvietā nav bērnam piemēroti dzīves apstākļi un labvēlīga sociālā vide, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību – dzīvesvietā ir netīrība, izteikta smaka, dzīvoklis ir piekrauts ar mantām, kā arī bērnam netiek pienācīgi nodrošināta higiēna. Bērna vecāki spēj nodrošināt tikai pašas nepieciešamākās vajadzības ģimenē un nav pietiekoši sadarbojušies ar speciālistiem, lai uzlabotu ģimenes materiālo stāvokli, ilgstoši nav risinājuši problēmas, kas saistītas ar izglītības ieguvi – bērnam ir neattaisnoti kavējumi mācībās, nesekmīgas atzīmes, vasaras darbi, vecāki nepietiekami sadarbojas ar skolas pedagogiem, bērnam ilgstoši nav nodrošinātas konsultācijas pie psihologa. Bāriņtiesas ieskatā ir pamats uzskatīt, ka bērna vecāki lieto alkoholiskos dzērienus, kuru lietošanas laikā nereti notiek konflikti, fiziska un emocionāla vardarbība. /pers. C/ ir administratīvi sodīts par emocionālu vardarbību pret bērnu. Vecāki manipulē ar bērnu, ietekmē viņa viedokli, kas arī ir vērtējams kā emocionālā vardarbība.

Savukārt Administratīvā apgabaltiesa 2014.gada 3.februāra spriedumā lietā Nr.A420292013 konstatēja, ka pēdējo trīs mēnešu laikā pirms prettiesisko lēmumu pieņemšanas līdzpieteicēju ģimenē bija panākts situācijas uzlabojums, bērna vecākiem ir zināšanas par bērna aprūpes pamatvajadzībām, interesēm, īpašībām, tāpat vecāku attieksme pret dēlu ir pozitīva. Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka, ņemot vērā, ka /pers. C/ ilgstoši bija problēmas ar pārmērīgu alkohola lietošanu, tad atturēšanās no alkohola lietošanas vairākus mēnešus, narkologa apmeklējumu uzsākšana, nodarbinātības problēmas atrisināšana ir vērtējami kā pietiekami nozīmīgi uzlabojumi, kurus pēc iespējas ir jāatbalsta. Administratīvā apgabaltiesa norādīja, ka, novērtējot iespējamos situācijas risinājumus, būtiski ir arī ņemt vērā bērna viedokli, turklāt apgabaltiesai neradās šaubas, ka /pers. D/ ir izteicis nepārprotamu vēlmi dzīvot ģimenē, un nav šaubu, ka šis bērna paustais viedoklis ir patiess. Administratīvā apgabaltiesa atzina Bāriņtiesas 2012.gada 12.decembra lēmumus Nr.l-6/3131 un Nr. 1.-6/3132 par prettiesiskiem, jo, neraugoties uz līdzpieteicēju ģimenē konstatētajiem riskiem, Bāriņtiesa bija pāragri izdarījusi secinājumu, ka vienīgais situācijas risinājums ir bērna izņemšana no ģimenes.

Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 3.februāra spriedums lietā Nr.A420292013 stājies spēkā 2014.gada 4.martā.

Tādējādi līdzpieteicējiem saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 5.pantu ir tiesības uz atlīdzinājumu, vienlaikus ievērojot pārējos likumā paredzētos atlīdzinājuma noteikšanas kritērijus.

[6.3] No pārsūdzētā lēmuma izriet, ka iestāde izskatāmajā lietā par atbilstošāko atlīdzinājuma veidu atzina rakstveida atvainošanos. Līdzpieteicēji šādam atlīdzinājuma veidam nepiekrīt un lūdz tiesu noteikt atlīdzinājumu naudā. Līdz ar to lietā izšķirams strīds par atlīdzinājuma veidu un apmēru, proti, līdzpieteicēji lūdz atlīdzināt /pers. D/ morālo un personisko kaitējumu 5000 *euro* apmērā, savukārt katram vecākam – morālo kaitējumu 2500 *euro* apmērā.

[6.4] Tiesa, izvērtējot līdzpieteicēju prasījumu atlīdzināt /pers. D/ morālo un personisko kaitējumu, konstatēja turpmāk minēto.

[6.5] Līdzpieteicēji norāda, ka prettiesisko lēmumu pieņemšanas rezultātā /pers. D/ pasliktinājās veselība.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm. Šā likuma 11.panta otrā daļa noteic, ka personiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un to pamatot, savukārt saskaņā ar šā likuma 14.panta pirmo daļu personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzdalību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Juridiskajā literatūrā, ar vārdu „personisks" apzīmē visu, kas saistīts ar kādu personu individuāli, tai raksturīgām īpašībām un labumiem. Tiesiski aizsargājami personiskie labumi ir cilvēka dzīvība, veselība, personiskā neaizskaramība, vārds, gods, cieņa, autorība un citi labumi, kas nosaka cilvēka spēju darboties un stāvokli sabiedrībā *(sk. K.Torgāns. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 273.lpp.)*.

[6.6] Līdzpieteicēji iesniedza tiesai psiholoģes /pers. J/ 2013.gada 16.aprīļa atzinumu par /pers. D/ psiholoģiskās izpētes rezultātiem (turpmāk – 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinums).

[6.7] Tiesa konstatēja, ka 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā tostarp secināts, ka /pers. D/ emocionālās sfēras izpētes rezultāti uzrāda pēctraumas stresa sindroma pazīmes saistībā ar gadījumu, kad zēns pret viņa gribu tika izņemts no ģimenes un uz vairākiem mēnešiem ievietots krīzes centrā. Depresijas pazīmes izpētes rezultāti neuzrāda. Psiholoģe tostarp secinājusi, ka bērna pēkšņā izņemšana no ģimenes visdrīzāk interpretējama kā emocionāla trauma bērnam, kura viedoklis, pēc zēna vārdiem, konkrētajā gadījumā netika uzklausīts, netika ņemtas vērā viņa vēlmes.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 167.pantu 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinums ir rakstveida pierādījums. Administratīvā procesa likuma 154.pants noteic pierādījumu novērtēšanas principus, proti, atbilstoši minētā panta pirmajai daļai tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem.

Tiesa konstatēja, ka 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinums sastādīts pēc valsts SIA „Bērnu klīniskās universitātes slimnīca" bērnu psihiatra /pers. K/ pieprasījuma un izpētes mērķis ir /pers. D/ emocionālās sfēras izvērtēšana, vienlaikus tiesa konstatēja, ka /pers. D/ izpēte veikta un atzinums sniegts īsi pēc /pers. D/ atgriešanās ģimenē.

Izvērtējot 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumu kopsakarā ar lietas materiāliem, tiesa atzina, ka nav pamata apšaubīt psiholoģes atzinumā izdarīto secinājumu pamatotību. Pārbaudot un izvērtējot psiholoģes atzinumu, tiesa atzina, ka tas ir motivēts un pamatots, atzinums satur veikto pētījumu aprakstu (izmantotās metodes), to rezultātā izdarītos secinājumus un

motivētas atbildes, atzinums sniegts psiholoģes profesionālo (speciālo) zināšanu robežās, arī izdarītie secinājumi pamatoti ar speciālām zināšanām, secinājumi loģiski izriet no konstatējumiem un nenonāk pretrunā ar citiem lietā ticami noskaidrotajiem faktiem. Tāpat tiesa konstatēja, ka atzinums tostarp kopumā atbilst Bērnu tiesību aizsardzības likuma $5.^2$panta prasībām *(tiesību norma spēkā no 2013.gada 4.jūlija)*.

Tāpat tiesa ņēma vērā 2013.gada 10.jūnija valsts SIA „Bērnu klīniskās universitātes slimnīca" izrakstā norādīto, ka /pers. D/ diagnosticēta pamatslimība – posttraumatiskais stresa sindroms.

Tādējādi tiesa konstatēja, ka ir pamats atzīt, ka /pers. D/ šķiršana no ģimenes un atrašanās ārpusģimenes aprūpē ir radījusi emocionālās veselības stāvokļa pasliktināšanos, kas izpaudās kā pēctraumas stresa sindroma pazīmes.

[6.8] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.pants paredz, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju, un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas. Cēloņsakarība nepastāv gadījumā, kad tāds pats zaudējums būtu radies arī tad, ja iestāde būtu rīkojusies tiesiski.

Ievērojot 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā secināto, ka /pers. D/ izpētes rezultāti uzrāda pēctraumas stresa sindroma pazīmes saistībā ar gadījumu, kad zēns pret viņa gribu tika izņemts no ģimenes un uz vairākiem mēnešiem ievietots krīzes centrā, tiesa konstatēja, ka ir pamats atzīt, ka /pers. D/ veselības stāvokļa pasliktināšanās ir tiešā cēloņsakarībā ar prettiesisko lēmumu pieņemšanu un viņa atrašanos ārpusģimenes aprūpē. Līdz ar to tiesa, izvērtējot visus konstatētos apstākļus kopumā, atzina, ka prettiesisko lēmumu pieņemšana /pers. D/ ir nodarījusi personisko kaitējumu.

[6.9] Pieteikumā norādīts, ka prettiesiskie lēmumi radījuši /pers. D/ morālo kaitējumu.

Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pantam morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Morālais kaitējums tiek prezumēts, proti, tiek pieņemts, ka konkrēts aizskārums konkrētajai personai varētu izraisīt nepamatotas ciešanas *(sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojumu „Morālā kaitējuma atlīdzināšana administratīvajās lietās" 40.punktu, http://at.gov.lv)*.

Kā jau iepriekš konstatēts, Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 3.februāra spriedums lietā Nr.A420292013 ir stājies spēkā, līdz ar to ir pierādīts /pers. D/ tiesību aizskārums un attiecīgi ir pamats uzskatīt, ka /pers. D/ ir nodarīts morālais kaitējums.

[6.10] Morālais kaitējums ir subjektīvs jēdziens, tie ir personas iekšēji pārdzīvojumi. Proti, personas subjektīvas ciešanas, pārinodarījuma sajūta konkrētos faktiskajos apstākļos. Konstatējot būtisku personas tiesību aizskārumu, prezumējamas arī ciešanas *(sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Augstākā tiesa) 2009.gada 26.marta sprieduma lietā Nr.SKA-56/2009)*. Tādēļ, lai konstatētu personas morālās ciešanas, pietiek ar personas apgalvojumiem un paskaidrojumiem *(sk. Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 3.marta sprieduma lietā Nr.AA43-l419-08/21 4.punktu)*.

Ņemot vērā, ka ciešanu izpausmju smaguma objektīva novērtēšana bieži vien ir neiespējama, likumdevējs ir noteicis, ka morālā kaitējuma atlīdzināšanai nav nepieciešams pierādīt ciešanu apmēru. Tātad šo apmēru tiesa var novērtēt pēc saprātīgas vispārējās pieredzes un lietas apstākļiem. Tādējādi morālā kaitējuma (arī personiskā kaitējuma) atlīdzināšanai ir pietiekami konstatēt, ka personai ir nodarīts būtisks tiesību aizskārums; personai nodarītās ciešanas ir prezumējamas (*sal. sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojuma „Morālā kaitējuma atlīdzināšana administratīvajās lietās" 40.punktu, http://at.gov.lv)*.

Kā to var secināt no /pers. D/ tiesas sēdē paskaidrotā, šķiršana no ģimenes, ievietošana un atrašanās ārpusģimenes aprūpē viņam ir radījusi ļoti spēcīgus negatīvus pārdzīvojumus, stresu, tādēļ viņam pasliktinājušās sekmes, kā arī sajutis necienīgu attieksmi no klasesbiedriem. Prettiesiskos lēmumus /pers. D/ uztvēris kā sodu. Pieteikumā norādīts, ka izteikti negatīvus pārdzīvojumus radījuši arī apstākļi, kādos /pers. D/ ticis izņemts no ģimenes, proti, viņš ar varu policijas klātbūtnē ticis iesēdināts automašīnā un aizvests uz krīzes centru.

Tiesa, izvērtējot minētos paskaidrojumus kopsakarā ar lietas materiāliem, konstatēja turpmāk minēto.

Kā jau iepriekš tiesa secināja, no 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinuma izriet, ka /pers. D/ emocionālo sfēru izpētes laikā raksturo paaugstināts trauksmes līmenis, izpētes rezultāti uzrāda pēctraumas stresa sindroma pazīmes saistībā ar gadījumu, kad zēns pret viņa gribu tika izņemts no ģimenes un uz vairākiem mēnešiem ievietots krīzes centrā. Tāpat atzinumā minēts, ka bērna pēkšņā izņemšana no ģimenes visdrīzāk interpretējama kā emocionāla trauma bērnam, kura viedoklis, pēc zēna vārdiem, konkrētajā gadījumā netika uzklausīts, netika ņemtas vērā viņa vēlmes.

Tiesa iepriekš jau atzina, ka nav konstatējams pamats apšaubīt 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā izdarīto secinājumu pamatotību.

Tiesai, izvērtējot lietas materiālus kopsakarā ar /pers. D/ tiesas sēdē paskaidroto, kā arī 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā secināto, neradās šaubas par to, ka šķiršana no ģimenes un atrašanās ārpusģimenes aprūpē /pers. D/ ir radījusi ļoti spēcīgus negatīvus pārdzīvojumus. Tiesa atzina, ka ir pamats secināt, ka /pers. D/ ciešanas ir tiešā cēloņsakarībā ar prettiesisko lēmumu pieņemšanu un /pers. D/ atrašanos ārpusģimenes aprūpē. Līdz ar to tiesa, izvērtējot visus konstatētos apstākļus kopumā, atzina, ka prettiesisko lēmumu pieņemšana /pers. D/ ir nodarījusi morālo kaitējumu.

Vienlaikus tiesa atzina, ka arī prettiesisko lēmumu izpilde, izņemot /pers. D/ no ģimenes, ir atzīstama par prettiesisku. Līdz ar to tiesai ir pamats secināt, ka /pers. D/ ciešanas, kas saistītas ar izņemšanu no ģimenes, ir tiešā cēloņsakarībā ar prettiesisko lēmumu pieņemšanu, tātad to izpilde /pers. D/ ir nodarījusi morālo kaitējumu.

[6.11] Ievērojot iepriekš minēto, tiesa atzina, ka ir pamats lemt par atbilstoša atlīdzinājuma veida un apmēra noteikšanu par /pers. D/ nodarīto personisko un morālo kaitējumu.

[6.12] Vadlīnijas personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanai noteic Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pants, proti, atlīdzinājuma noteikšanai ir jāapsver šādi kritēriji: 1) tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums; 2) konkrētā aizskāruma smagums; 3) iestādes rīcības tiesiskais un faktiskais pamatojums un motīvi; 4) cietušā rīcība un līdzatbildība; 5) citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi.

Izvērtējot lietas materiālus kopsakarā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta vadlīnijām, tiesa atzina, ka /pers. D/ atlīdzinājums par personisko un morālo kaitējumu nosakāms naudā.

Tiesas viedoklis pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[6.13] Satversmes 110.pants noteic, ka valsts aizsargā un atbalsta ģimeni, vecāku un bērna tiesības. Minētā norma iekļauta Satversmes VIII nodaļā „Cilvēka pamattiesības".

Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi. Valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

No iepriekš minētā secināms, ka Satversme un Konvencija kā nozīmīgu vērtību aizsargā ģimeni, tostarp bērnu un vecāku tiesības. Minēto tiesību aizskārums Konvencijas tvērumā ir atzīstams par nozīmīgu. Tikai pastāvot īpašiem apstākļiem, minētās tiesības valsts ir tiesīga ierobežot.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos vairākkārtēji atzīts, ka prettiesiska vecāka šķiršana no bērna ir Konvencijas 8.panta pārkāpums *(piemēram, lietā ????r? pret Ungāriju un Rumāniju (lieta Nr. 71099/01), Sylvester pret Austriju (lieta Nr.36812/97))* un ka, šķirot vecāku no bērna, kā arī bērnu šķirot no vecāka, abām personām – gan vecākam, gan bērnam tiek radītas smagas ciešanas. Arī tiesas noteiktais atlīdzinājums par morālo kaitējumu naudas izteiksmē ir salīdzinoši liels. Izvērtējot šos gadījumus, tiesa parasti ņem vērā, vai valsts pārkāpums ir saistīts ar ilgstošu atrašanos prettiesiskajā stāvoklī, kā arī pašas personas rīcību vai līdzdalību prettiesiskā stāvokļa nenovēršanā.

Tāpat Augstākās tiesas praksē atzīts, ka aprūpes tiesību atņemšana un bērna izņemšana no ģimenes skar ļoti nozīmīgas tiesības uz ģimeni. Turklāt bērna izņemšana no ģimenes visradikālākajā veidā ietekmē šīs tiesības. Tādējādi arī aizskāruma smagums, ja lēmums bijis prettiesisks, šādos gadījumos ir uzskatāms par ļoti būtisku. Līdz ar to prettiesisks lēmums par bērna izņemšanu no ģimenes ir pietiekams pamats, lai konstatētu personas ciešanas un līdz ar to arī radīto morālo kaitējumu *(sk. Augstākās tiesas 2007.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-512/2007 7.punktu)*.

Līdz ar to tiesa atzina, ka prettiesiskie lēmumi ir izraisījuši būtisku /pers. D/ tiesību aizskārumu.

[6.14] Gan no Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20.panta trešās daļas, gan no Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 12.panta izriet, ka bērnam tiek dota iespēja tikt uzklausītam jebkādās ar viņu saistītās iztiesāšanas vai administratīvās procedūrās vai nu tieši, vai ar sava likumīgā pārstāvja vai attiecīgas institūcijas starpniecību. Līdz ar to lietā par aprūpes tiesībām ir noskaidrojams un ņemams vērā bērna viedoklis. Tomēr bērna viedokļa uzklausīšana nenozīmē, ka lieta ir izspriežama tieši atbilstoši tam. Lemjot par aprūpes tiesību atjaunošanu, noteikti ņemams vērā bērna viedoklis atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei. Ja bērns ir nobrieduša pusaudža vecumā, viņa viedoklim jābūt noteicošajam. Ja tiesa izlemj pretēji bērna viedoklim, tiesai tas īpaši ir jāmotivē *(sk. Augstākās tiesas 2010.gada 15.janvāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-140/2010 11.punktu)*.

Arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 9.pants pieļauj bērna šķiršanu no vecākiem pret bērna gribu, ja tas nepieciešams bērna vislabāko interešu nodrošināšanai, piemēram, vardarbības vai nolaidības pret bērnu gadījumā. Līdz ar to bērna viedoklis, ja bērns to spēj formulēt, noteikti ir noskaidrojams, taču tas var nebūt izšķirošs, lemjot par aprūpes tiesību atņemšanu, jo bāriņtiesai un, ja nepieciešams, arī tiesai katrā konkrētajā gadījumā ir jāizvērtē bērna vislabākās intereses, kuras, vērtējot objektīvi, var nesakrist ar bērna subjektīvo viedokli.

Tiesa, pārbaudot lietas materiālus, secināja, ka /pers. D/ paudis skaidru un nepārprotamu viedokli par to, ka nevēlas tikt šķirts no ģimenes Administratīvā apgabaltiesa 2014.gada 3.februāra spriedumā lietā Nr.A420292013 norādīja, ka apgabaltiesai nerodas šaubas, ka /pers. D/ ir izteicis nepārprotamu vēlmi dzīvot ģimenē un nav šaubu, ka šis bērna paustais viedoklis ir patiess. Bērna viedokli nenoliedzami ietekmē arī vecāku izteiktais situācijas vērtējums, tomēr tas nav noteicošais. Bāriņtiesas psiholoģes atzinumā *(administratīvās lietas Nr.A420292013 282.lapa)* ir konstatēta abpusēji pozitīva attieksme, līdz ar to bērna paustais viedoklis ir arī loģiski pamatots.

Vienlaikus tiesa secināja, ka pirms prettiesisko lēmumu pieņemšanas iestāde nav ieguvusi nepieciešamās ziņas par citiem /pers. D/ tuviniekiem (piemēram, līdzpieteicēju pilngadīgo dēlu vai vecotēvu, par kuru saistību ar ģimeni bija informācija administratīvajā lietā Nr.A420292013), kuri varētu uzņemties bērna aprūpes pienākumus. Turklāt psihologa 2012.gada 11.decembra atzinumā ir norādīts, ka pats bērns ir minējis, ka gadījumā, ja vecākiem atņems tiesības, viņš cer, ka par viņa aizbildni kļūs brālis *(sk. Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 5.aprīļa sprieduma 18.punktu)*.

Arī pats bērns savos iesniegumos Bāriņtiesai informējis par vēlmi palikt ģimenē *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 25., 45., 177.lapu)*.

Kā atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, fakts, ka bērns var tikt ievietots viņa attīstībai labvēlīgākā vidē, pats par sevi neattaisno tāda līdzekļa piemērošanu kā bērna šķiršana no viņa bioloģiskajiem vecākiem. Ir jābūt apstākļiem, kas norāda uz „nepieciešamību" iejaukties vecāku Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā noteikto tiesību (uz ģimenes dzīvi ar savu bērnu) baudīšanā *(sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā Nr.13178/03*

Kutzner pret Germany, spriedumu lietā Nr.13178/03 Mubilanzila ?????? un Kaniki Mitunga pret Beļģiju).

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka iestādes rīcība, neņemot vērā /pers. D/ viedokli un nenoskaidrojot nepieciešamās ziņas par citiem bērna tuviniekiem, nav attaisnojama, un minēto apstākli tiesa ņēma vērā, nosakot morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru /pers. D/.

[6.15] Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pantam cietušais nav tiesīgs pilnīgi vai daļēji saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja viņš nav, izmantojot savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas, darījis visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu. Cietušais nav tiesīgs saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja ar apzinātu rīcību ir veicinājis viņam nodarītā zaudējuma rašanos vai tā apmēra palielināšanos.

Tiesa nekonstatēja, ka /pers. D/ pastāvēja iespēja ietekmēt prettiesisko lēmumu pieņemšanu un ar savu rīcību kaut kādā veidā ietekmēt vai mainīt lietas apstākļus.

[6.16] Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantu atlīdzinājuma noteikšanai tiesai jāapsver citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi.

Izvērtējot lietas apstākļus, tiesa ņēma vērā turpmāk minētos tiesas ieskatā būtiskos apstākļus attiecībā uz /pers. D/.

[6.17] Kā izriet no lietas materiāliem, /pers. D/ atradās ārpusģimenes aprūpē no 2012.gada 12.decembra līdz 2013.gada 26.martam un no 2013.gada 26.marta līdz 2013.gada 5.aprīlim, tātad kopā 114 dienas. Vienlaikus secināms, ka šajā laika periodā /pers. D/ ik dienu devās uz mājām, ko apstiprina /pers. D/ 2013.gada 21.janvāra iesniegums Bāriņtiesai *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 25.lapu)*, 2013.gada 13.marta /pers. B/ un /pers. C/ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai adresētajā sūdzībā minētais, /pers. B/ un /pers. C/ 2013.gada 7.februāra lūgumā par pagaidu noregulējumu norādītais *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 40.lapu),* kā arī /pers. D/ paskaidrotais psihologam /pers. J/. Turklāt no 2013.gada 15.marta Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centra struktūrvienības „Marsa gatve" sniegtās informācijas izriet, ka laika periodā no 2012.gada 29.janvāra līdz 2012.gada 13.februārim /pers. D/ pastāvīgi atradās mājās *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 228.lapu).* No minētā izriet, ka /pers. D/ faktiski atradās ārpusģimenes aprūpē 98 dienas, kas savukārt nozīmē, ka ar prettiesiskajiem lēmumiem /pers. D/ nodarītas ciešanas ilgstošā laika periodā.

Vienlaikus tiesa ņēma vērā, ka bērna un vecāku saskarsmes tiesības laika periodā, kamēr bērns atradās ārpusģimenes aprūpē, nekādā veidā netika ierobežotas.

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka nav pamatots līdzpieteicēju norādītais, ka /pers. D/ bijis liegts uzturēt attiecības ar tuviniekiem.

[6.18] Izvērtējot, vai /pers. D/ personiskā un morālā kaitējuma rezultātā ir nodarītas neatgriezeniskas sekas, tiesa secināja turpmāk norādīto.

Līdzpieteicēji iesnieguši tiesai 2015.gada 28.janvāra izrakstus no valsts SIA „Bērnu klīniskās universitātes slimnīca" stacionārās pacienta /pers. D/ medicīniskās kartes un 2015.gada 18.augusta izrakstu no /pers. AB/ ārsta prakses ambulatorā pacienta /pers. D/ medicīniskās kartes.

Tiesa konstatēja, ka 2015.gada 18.augusta /pers. AB/ ārsta prakses izrakstā norādīts, ka izraksts adresēts pedagoģiski-medicīniskajai komisijai. Izraksta 9.punktā norādīts, ka /pers. D/ ir somatiski vesels; bērns emocionāls, grūti atrasties kolektīvā. Grūti kontaktēties, apgūt vielu troksnī, citu klātbūtnē. Praktiski neslimo. Ārsts lūdz slēdzienu par turpmāko apmācības programmu (mājas apmācība).

Tādējādi no 2015.gada 18.augusta /pers. AB/ ārsta prakses izraksta neizriet, ka prettiesiskie lēmumi būtu radījuši paliekošas sekas /pers. D/ veselībai.

Izvērtējot 2015.gada 28.janvāra izrakstus no valsts SIA „Bērnu klīniskās universitātes slimnīca" stacionārās pacienta /pers. D/ medicīniskās kartes, tiesa konstatēja, ka izrakstos ir norādīti šādi diagnožu kodi: F81.3 (jaukti mācīšanās iemaņu traucējumi) (diagnoze atzīmēta ar jautājuma zīmi), F90.0 (aktivitātes un uzmanības traucējumi), F92.0 (depresīvi uzvedības traucējumi). Vienlaikus secināms, ka minēto izrakstu 9.punktā ir ietverti ārstnieciskie norādījumi, proti, norīkojums uz papildu izmeklējumiem – psihodiagnostiku un encefalogrāfiju, kā arī ieteikta rehabilitācija. Pierādījumi par veiktajiem izmeklējumiem, to rezultātiem un /pers. D/ uzstādītajām galīgajām diagnozēm lietā nav iesniegti. Tiesa uzskatīja, ka izrakstos diagnozes minētas pieņēmuma formā, ko apstiprina izrakstā ar norīkojumu uz psihodiagnostiku 9.punktā norādītais, ka 2013.gada aprīlī veikta psihodiagnostika sakarā ar psihotraumatisko situāciju, posttraumatisko stresa sindromu, pie psihiatra nav novērots, norādīts, ka pacients sūdzas par koncentrēšanās grūtībām. Izrakstā uz rehabilitāciju anamnēze nav norādīta, savukārt izrakstā uz encefalogrāfiju norādīts uz pacienta sūdzībām par grūtībām koncentrēties un apgūt mācību materiālus.

Tādējādi valsts SIA „Bērnu klīniskās universitātes slimnīca" izraksti neapstiprina, ka /pers. D/ veselībai būtu nodarīts neatgriezenisks kaitējums saistībā ar 2013.gada 16.aprīļa psiholoģes /pers. J/ atzinumā konstatēto pēctraumas stresa sindromu. Tiesa, izdarot iepriekš minēto secinājumu, ņēma vērā apstākli, ka arī pirms prettiesisko lēmumu pieņemšanas un /pers. D/ atrašanos ārpusģimenes aprūpē viņam bija konstatējamas grūtības ar mācību vielas apgūšanu *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 131.-133.lapu),* tāpat tiesa ņēma vērā Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 3.februāra spriedumā lietā Nr.A420292013 konstatēto, ka bērns bijis spiests ilgstoši dzīvot vardarbīgā vidē, līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka 2015.gada janvārī /pers. D/ izteiktās sūdzības par veselību būtu tiešā cēloņsakarībā ar prettiesisko lēmumu pieņemšanu un atrašanos ārpusģimenes aprūpē.

Attiecībā uz līdzpieteicēju norādīto, ka bērnam joprojām ir saglabājušās traumatiskā notikuma sekas, tādēļ viņam regulāri ir jāapmeklē psihologs un psihiatrs, tiesa norādīja, ka pieteicēju iesniegtie /pers. D/ medicīnas dokumenti apliecina nepieciešamību apmeklēt dažādus speciālistus un veikt papildu izmeklējumus, taču neapstiprina /pers. D/ radīto seku

neatgriezeniskumu. Turklāt tiesa ņēma vērā apstākli, ka līdzpieteicēji iesnieguši medicīnisko dokumentāciju, kas datēta ar 2013.gada sākumu un 2015.gada sākumu, kas tiesas ieskatā netieši norāda uz to, ka medicīnas pārbaudes /pers. D/ tiek veiktas saistībā ar tiesvedībām, nevis reālo nepieciešamību.

Tiesa, ievērojot iepriekš minēto, atzina, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, kas apstiprinātu radīto seku neatgriezeniskumu.

[6.19] Līdzpieteicēji norāda, ka prettiesisko lēmumu pieņemšanas rezultātā /pers. D/ pasliktinājušās sekmes.

Lietā iesniegta Rīgas 64.vidusskolas izsniegtā liecība /pers. D/ par 2012./2013.mācību gada I semestri un II semestri. Izvērtējot minētās liecības, konstatējams, ka II semestrī /pers. D/ sekmes ir būtiski pasliktinājušās. Tiesa konstatēja, ka ir pamats secināt, ka sekmju pasliktināšanās laika periodā, kamēr /pers. D/ atradās ārpusģimenes aprūpē, ir tiešā cēloņsakarībā ar prettiesisko lēmumu pieņemšanu, jo, kā jau iepriekš secināts, prettiesiskie lēmumi ir radījuši /pers. D/ gan personisko, gan morālo kaitējumu, līdz ar to ir ticami, ka /pers. D/ sekmes ir ietekmējuši emocionālie pārdzīvojumi. Uz cēloņsakarību starp prettiesiskajiem lēmumiem un /pers. D/ sekmju pasliktināšanos norādīts arī 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā.

[6.20] Tiesa atzina, ka turpmāk minētie apstākļi nevar ietekmēt atlīdzinājuma apmēru par /pers. D/ nodarīto morālo un personisko kaitējumu.

[6.20.1] Līdzpieteicēji norāda, ka /pers. D/ krīzes centrā nav nodrošinātas psihologa konsultācijas.

Tiesa, izvērtējot lietas materiālus, minētajam apgalvojumam apstiprinājumu neguva. Pirmkārt, no 2013.gada 15.marta Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centra struktūrvienības „Marsa gatve" sniegtās informācijas Bāriņtiesai *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 228.lapu)* izriet, ka /pers. D/ tika nodrošinātas 6 psihologa konsultācijas, savukārt 2013.gada 27.marta izziņā Nr.02/210 norādīts, ka /pers. D/ kopā sniegtas 9 konsultācijas. Otrkārt, to, ka psihologa konsultācijas krīzes centrā „Marsa gatve" ir sniegtas, apstiprina arī pats /pers. D/ 2013.gada 26.februāra iesniegumā Administratīvajai apgabaltiesai *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 228.lapu),* proti, /pers. D/ norāda, ka reizi nedēļā viņu izsauc psihologs un /pers. D/ „ar to psihologu vispār var nojūgties".

[6.20.2] Tiesa nekonstatēja, ka /pers. D/ atstāšana uz otru gadu vienā klasē būtu tiešā cēloņsakarībā ar prettiesiskajiem lēmumiem, jo, kā tas izriet no lietas materiāliem, /pers. D/ problēmas ar neattaisnotiem skolas kavējumiem un vājajām sekmēm bija konstatētas jau pirms prettiesisko lēmumu pieņemšanas, tāpat pirms prettiesisko lēmumu pieņemšanas /pers. D/ bija ieteikta speciāla apmācību programma. Par minētajiem faktiem liecina Rīgas 64.vidusskolas skolotājas, bērna klases audzinātājas sniegtie ziņojumi un sekmju izraksti, proti, līdz 2012.gada oktobrim /pers. D/ ir bijis daudz neattaisnotu stundu kavējumu (2011./2012.mācību gadā neattaisnoti kavētas 123 stundas; 2012./2013.mācību gada I semestrī 74 stundas), kā arī tādos pamatizglītībā būtiskos priekšmetos (latviešu valoda, matemātika) novērtējums ir vāji.

Kā tas konstatēts Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 5.aprīļa spriedumā lietā Nr.A420292013, neattaisnoti kavēto stundu skaits un bērna sekmes liecina, ka pieteicēji nepievērsa pietiekamu uzmanību bērna izglītošanai.

[6.20.3] Līdzpieteicēji norādījuši, ka par prettiesiskajiem lēmumiem bijis zināms arī /pers. D/ klasesbiedriem, tādēļ klasesbiedri sāka /pers. D/ aizskart.

Tiesa atzina, ka nav šaubu, ka, ievērojot konkrētā vecumposma (13 gadi) attīstības īpatnības un izskatāmās lietas apstākļus, ir ticams, ka /pers. D/ klasesbiedri viņu varēja aizskart. Vienlaikus tiesa konstatēja, ka 2012.gada 14.septembra Starpinstitucionālajā sanāksmē Rīgas 64.vidusskolas skolotāja (/pers. D/ klases audzinātāja) /pers. AC/ sniedza informāciju *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 131.-133.lapu),* ka situācija /pieteicēju/ ģimenē nav uzlabojusies, vecāki pastiprināti lietojot alkoholu, zēns nespēj apgūt mācības savu spēju dēļ, viņam nepieciešama speciāla apmācību programma. Pavasarī ieteikts /pers. D/ kārtot atbilstošu izglītības programmu, bet vecāki to nav nokārtojuši. Apģērbs zēnam esot netīrs. Māte vedot /pers. D/ uz skolu. Māte no sadarbības ar klases audzinātāju izvairās. Tēvs skolā esot bijis tikai vienu reizi, kad ticis izsaukts, lai informētu par apmācības programmas maiņu. /pers. D/ ir tas, kurš mātes vietā izlīmē reklāmas. Uzskata, ka /pers. D/ situācija ir ļoti smaga, viņš nesaņem aprūpi un audzināšanu, vecāki neiesaistās situācijas risināšanā. Ja būs situācija, ka tiks izsaukta pašvaldības policija uz ģimeni sakarā ar skandālu ģimenē, bērns būtu jāizņem no ģimenes, ja dzīvoklī būs antisanitāri apstākļi. Savukārt Sociālā dienesta darbinieki tostarp norādīja, ka galvenā ģimenes problēma ir vecāku alkoholisms. /pers. D/ nesaprot, ka pārējie viņu nepieņem viņa nesakoptās ārienes, netīrības, smakas dēļ.

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka nav pamata uzskatīt, ka prettiesiskie lēmumi būtu tiešā cēloņsakarībā ar līdzpieteicēju norādīto, ka tieši izņemšana no ģimenes ir bijis apstāklis, kādēļ klasesbiedri aizskāruši /pers. D/. Tiesa, izdarot iepriekš minēto secinājumu, ņēma vērā, ka uz iepriekš minētajiem apstākļiem nav nekādas norādes citos lietas materiālos, piemēram, 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā, tāpat lietā nav pierādījumu par to, ka /pers. D/ klasesbiedriem būtu bijis zināms par to, ka /pers. D/ atrodas krīzes centrā.

[6.21] Pieteikumā norādīts, ka izteikti negatīvus pārdzīvojumus radījuši apstākļi, kādos /pers. D/ ticis izņemts no ģimenes, proti, viņš ar varu policijas klātbūtnē ticis iesēdināts automašīnā un aizvests uz krīzes centru.

Tiesa konstatēja, ka administratīvās lietas Nr.A420292013 materiālos atrodas 2012.gada 12. un 17.decembra Bāriņtiesas Dzīves apstākļu pārbaudes akts *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 191.-192.lapu).* No 2012.gada 12.decembra Bāriņtiesas Dzīves apstākļu pārbaudes akta tostarp izriet, ka, ierodoties līdzpieteicēju dzīvesvietā, Bāriņtiesas darbinieki izskaidrojuši /pers. D/, ka viņam nepieciešams doties uz krīzes centru, jo uz laiku vecākiem atņemtas aprūpes tiesības. Sākotnēji zēns bija satraucies, raudāja, teica, ka viņam tas ir kā došanās uz cietumu, ka viņš cieš vecāku vietā, bet, kad tika izskaidrots par krīzes centra kārtību – kas tur dzīvo, kā varēs sazināties ar vecākiem, kā apmeklēt skolu, ko varētu ņemt līdzi, ka vecākiem nepieciešams sakārtot dzīvi utt., nomierinājās un teica, ka brauks uz krīzes centru. Tobrīd dzīvoklī

ieradās vecāki /pers. B/ un /pers. C/ un sāka kliegt, ka bērns nekur netiks vests un lai Bāriņtiesas darbinieki atstāj dzīvokli. Māte apķērās dēlam ap kaklu, kliedzot, ka nevienam viņu neatdos, jo esot viņu dzemdējusi. Tāpat viņa centās darbiniekus izdzīt no dzīvokļa, kliedzot, ka lēmumu nākamajā dienā pārsūdzēs, ar dēlu brauks prom uz Balviem. Tēvs savukārt skaļi izteica domas, ka krīzes centrā dzīvo narkomāni un alkoholiķi, tur ir notikušas izvarošanas, un viņš bērnu uz turieni nesūtīs. Bāriņtiesā pateikts, ka lēmums stāsies spēkā pēc 10 dienām. Visu laiku /pers. D/ centās nomierināt vecākus, vairākkārt sakot, ka dosies uz krīzes cenu. Vecākiem atkārtoti tika izskaidrots pieņemtais lēmums un tā spēkā stāšanās kārtība, tas, ka bērna klātbūtnē būtu jāatturas no nepatiesas informācijas paušanas, un tas, ka vecāku neadekvātā izturēšanās ir emocionālā vardarbība pret bērnu. Piedāvāts kādam no vecākiem doties līdzi uz krīzes centru, bet viņi priekšlikumu noraidīja. /pers. C/ paziņoja, ka pats nākamajā dienā dosies uz krīzes centru, lai pārbaudītu apstākļus tajā. Ņemot vērā minēto, bērns no ģimenes netika izņemts. Vecāki informēti, ka nepieciešamības gadījumā Bāriņtiesa vērsīsies Valsts policijā. Aktā konstatēts, ka dzīvoklī praktiski nekas nav veikts kopš iepriekšējās dzīves apstākļu pārbaudes, lai uzlabotu sadzīves apstākļus, istabās ir izteikta smaka, netīrība, pelējums uz griestiem, dzīvoklis aizkrauts ar drēbēm un citām mantām. /pers. D/ rokas netīras, nagi neapgriezti, mati netīri, taukaini. Aktā norādīts bērna viedoklis, ka /pers. D/ piekrita doties uz krīzes centru, bet, tā kā vecāki to nepieļāva, palika mājās.

Savukārt 2012.gada 17.decembra Bāriņtiesas Dzīves apstākļu pārbaudes aktā norādīts, ka līdzpieteicēju dzīvesvietā tiek sastapta bērna mātes māte /pers. AF/, bērna onkulis un zēna brālis /pers. AG/. Visi pieaugušie izsaka neizpratni, kādēļ /pers. D/ tiek izņemts no ģimenes un uz kāda lēmuma pamata. Bāriņtiesas darbiniece izskaidroja, ka Bāriņtiesas lēmumi stājas spēkā nekavējoties, bet rakstiski tiek noformēts 10 darbdienu laikā un vecākiem būs tiesības tos pārsūdzēt. Minētais pieaugušajiem tiek izskaidrots vismaz 5 reizes. Zēna brālis /pers. AG/ neļauj /pers. D/ doties uz krīzes centru, jo „vēlas iet līdz galam" un lai Bāriņtiesa informē policiju, ka nav iespējams zēnu nogādāt uz krīzes centru. Uz ko /pers. AF/ atbild, ka tad viņa netiks iecelta par /pers. D/ aizbildni un viņu sauks pie kriminālatbildības. /pers. AG/ jautāja Bāriņtiesas darbiniecēm, vai tiešām viņas nav informētas, kas notiek Latvijas bērnu namos, ka tur bērniem tiek darīts pāri. Pēc /pers. AF/ vārdiem, minētajā dzīvesvietā uzturas viņa, /pers. D/ un reizēm arī /pers. AG/. /pers. D/ nevēlas doties līdzi Bāriņtiesas darbiniecēm, jo viņš „nosprāgšot" krīzes centrā, un zēns ļoti baidās dzīvot vienā istabā ar vienaudžiem, bet nespēj paskaidrot baiļu iemeslus. Zēns pa brīdim raud un visu laiku atsakās doties uz krīzes centru, jo viņam tur darīšot pāri. /pers. D/ uzdod daudzus jautājumus par to, vai viņš Ziemassvētkus varēs pavadīt pie vecāsmātes un vecākiem, vai radinieki varēs viņu apciemot krīzes centrā, vai viņš trīs dienas varēs neapmeklēt skolu. /pers. D/ ir apģērbts tīrās drēbes, izmazgāti mati, dzīvesvieta tīra un kārtīga. Aktā norādīts, ka dzīves apstākļi ir piemēroti nepilngadīga bērna aprūpei. Apmēram pēc 40 minūšu izskaidrošanās /pers. D/ ar /pers. AF/ devās uz Bāriņtiesas automašīnu, lai dotos uz krīzes centru.

Tiesa, izvērtējot minētos aktus kopsakarā ar pieteicēju paskaidrojumiem un lietas materiāliem, nekonstatēja pamatu apšaubīt 2012.gada 12. un 17.decembra aktos norādītās informācijas patiesumu. Lai gan Bāriņtiesas darbinieku paskaidrojumi nav paši par sevi uzskatāmi par absolūti ticamiem, tomēr jāņem vērā, ka Bāriņtiesas darbinieku paskaidrotajam par notikumiem, kas risinājušies, darbiniekiem pildot savus amata pienākumus, ir piešķirama augsta ticamības pakāpe. Lai konstatētu, ka bāriņtiesas darbinieki ir snieguši nepatiesas ziņas, ir nepieciešami pārliecinoši pierādījumi. Izskatāmajā lietā tādi nav iegūti. To, ka /pers. D/ izņemšana no ģimenes notikusi korekti, tostarp apstiprina apstāklis, ka 2013.gada 16.aprīļa psihologa atzinumā nav norādes uz to, ka /pers. D/ izvērtēšanas laikā būtu minējis par pārdzīvojumiem, kas saistīti ar apstākļiem, kādos notika viņa izņemšana no ģimenes. Vienlaikus minētajā atzinumā no /pers. D/ vārdiem ir detalizēti atspoguļotas viņa izjūtas un pārdzīvojumi, kas saistīti ar šķiršanu no ģimenes un atrašanos krīzes centrā. Līdz ar to tiesa nepiešķīra ticamību /pers. D/ Administratīvajai apgabaltiesai 2012.gada 23.maijā adresētajā iesniegumā norādītajam par vardarbību no Bāriņtiesas darbinieku puses, izņemot viņu no ģimenes (piemēram, ka /pers. D/ esot vilkts pa zemi u.c.), jo šo apgalvojumu neapstiprina citi lietā esošie pierādījumi. Papildus tiesa ņēma vērā 2012.gada 11.decembra Bāriņtiesas psiholoģes /pers. AJ/ atzinumā par /pieteicēju/ ģimenes psiholoģiskās izpētes rezultātiem *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 181.-182.lapu),* secināto, ka izpētes laikā iegūtas norādes par to, ka bērns tiek iejaukts tiesas procesā, jo bērns sniedz vecumam netipisku skaidrojumu par situāciju, kas ir tāda pati kā vecāku versija.

Tāpat tiesa ņēma vērā arī apstākli, ka līdzpieteicēji par bērna izņemšanas apstākļiem nav izteikušies nedz 2013.gada 11.janvāra pieteikumā, nedz lūgumā par pagaidu aizsardzību, kā arī pirmās instances tiesas sēdē *(sk. administratīvās lietas Nr.A420292013 4.-8., 38.-41., 242.-244.lapu),* kas tiesas ieskatā mazina ticamību līdzpieteicēju paskaidrojumiem par to, ka prettiesisko lēmumu izpilde notikusi īpaši traumējošos apstākļos.

Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka, lai gan prettiesisko lēmumu izpilde ir radījusi /pers. D/ morālo kaitējumu, tas nav vērtējams kā smags. Tiesa ņēma vērā /pers. C/ un /pers. B/ rīcību, kas izpaudusies, nesadarbojoties ar Bāriņtiesas amatpersonām prettiesisko lēmumu izpildes laikā, bet – tieši otrādi – liekot šķēršļus šo lēmumu izpildei. Lai arī Bāriņtiesas 2012.gada 12.decembra lēmumi Nr.l-6/3131 un Nr.1.-6/3132 ar Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 3.februāra spriedumu atzīti par prettiesisku, tomēr nevar atstāt bez ievērības apstākli, ka uz bērna izņemšanas brīdi prettiesiskie lēmumi bija stājušies spēkā un tātad bija izpildāmi. Tādējādi tiesa konstatēja, ka ir pamats uzskatīt, ka ar prettiesisko lēmumu izpildi /pers. D/ saistītie pārdzīvojumi nav tiešā cēloņsakarībā ar Bāriņtiesas amatpersonu rīcību, bet gan tieši ar /pers. C/ un /pers. B/ rīcību.

[6.22] Apkopojot šajā spriedumā konstatēto, tiesa atzina, ka /pers. D/ nodarītais personiskais un morālais kaitējums nav vērtējams kā smags.

[6.23] Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta otro daļu personiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 7114,36 *euro.* Ja nodarīts smags personiskais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 9960,10 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28

457,44 *euro*, savukārt minētā panta trešajā daļā ir noteiktas morālā kaitējuma atlīdzinājuma maksimālās robežas: 1) 4268,62 *euro*, ja kaitējums nav smags; 2) 7114,36 *euro*, ja kaitējums ir smags; 3) 28 457,44 *euro*, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtajā daļā ir paredzēta iespēja kā patstāvīgu vai papildu atlīdzinājumu noteikt iestādes rakstveida vai publisku atvainošanos.

[6.24] Personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanai ir jāņem vērā arī tiesu prakse līdzīgās lietās, jo salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam. Šī prasība izriet no tiesiskās vienlīdzības principa (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 15.punktu).*

Lietā Nr.A420499511 par aprūpes tiesību atņemšanu un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu bērnam Administratīvā apgabaltiesa piesprieda personiskā kaitējuma atlīdzinājumu 5000 latu (7114,36 *euro*) apmērā. Administratīvā apgabaltiesa konstatēja, ka aizskārums atzīstams par būtisku, jo neatgriezeniski ir ietekmēta bērna izaugsme un attīstība, turklāt iestādes prettiesiskā rīcība veikta apzināti.

Tiesa atzina, ka izskatāmās lietas un lietas Nr.A420499511 apstākļi vispārīgi ir salīdzināmi, ņemot vērā, ka, lai arī ar Bāriņtiesas prettiesisko rīcību radītā situācija aizskāra /pers. D/ konstitucionālās tiesības, tā neradīja kaitējumu /pers. D/ dzīvībai vai smagu kaitējumu veselībai, vienlaikus ņemams vērā, ka Bāriņtiesas rīcība, pieņemot prettiesisko s lēmumus, izskatāmajā lietā nav vērtējama kā apzināta.

Lietā Nr.A420522611 par aprūpes tiesību atņemšanu un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu vecākam (veselība, gods un cieņa) Administratīvā apgabaltiesa piesprieda personiskā kaitējuma atlīdzinājumu 1000 latu (1422,87 *euro)* apmērā.

Vienlaikus tiesa nekonstatēja ar izskatāmo lietu salīdzināmu tiesu praksi lietās par morālā kaitējuma atlīdzinājumu bērnam saistībā ar aprūpes tiesību atņemšanu. Tiesa atzina par iespējamu, nosakot morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru /pers. D/, ņemt vērā noteikto atlīdzinājumu turpmāk minētajās lietās, kas skar ģimenes tiesības.

Lietā Nr.A42552906 par prettiesisku bērna aprūpes tiesību atņemšanu vecākiem Administratīvā apgabaltiesa piesprieda morālā kaitējuma atlīdzinājumu 1000 latu (1422,27 *euro*) apmērā katram. Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka pārsūdzēto administratīvo aktu rezultātā pieteicēju nepilngadīgā meita gandrīz desmit mēnešus ir šķirta no saviem vecākiem, bērnam ir liegtas bērna tiesības uz dzīvi pilnvērtīgā ģimenē kopā ar tēvu un māti. Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pārsūdzēto administratīvo aktu izdošanas rezultātā iestājušās sekas nav neatgriezeniskas un, atceļot pārsūdzētos administratīvos aktus, tās ir iespējams novērst.

Lietā Nr.A42397206 par prettiesisku bērna aprūpes tiesību atņemšanu vecākiem Administratīvā apgabaltiesa piesprieda morālā kaitējuma atlīdzinājumu 1000 latu (1422,27 *euro*) apmērā. Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka lēmums par aprūpes tiesību atņemšanu pieņemts, nepārliecinoties par saņemtās informācijas, ka māte slikti izturas pret bērnu, patiesumu. Bērnu izņēma no mātes ģimenes aprūpes un īslaicīgai aprūpei nodeva vecaimātei, ar kuru pieteicējai bija sliktas attiecības.

Lietā Nr.A420517411 par prettiesisku bērna aprūpes tiesību atņemšanu vecākam Administratīvā apgabaltiesa atzina kaitējumu par vidēji smagu un noteica atlīdzinājumu par nodarīto kaitējumu 2000 latu (2845,74 *euro*) apmērā. Tiesa konstatēja, ka ar bāriņtiesas faktisko rīcību – citas bāriņtiesas administratīvajā teritorijā nodrošinot bērnu izņemšanu no ikdienas aprūpes – ir aizskartas personas Civillikuma 177. un 178.[1]pantā noteiktās tiesības uz bērnu aprūpi un viņu dzīvesvietas noteikšanu. Bērni bija nodoti mātes ikdienas aprūpē, kura bez pieteicēja piekrišanas aizveda bērnus uz ārzemēm.

[6.25] Apkopojot visu iepriekš minēto, tiesa atzina, ka izskatāmajā gadījumā /pers. D/ atbilstošs personiskā kaitējuma atlīdzinājums nosakāms 2500 *euro* apmērā, savukārt morālā kaitējuma atlīdzinājums nosakāms 1423 *euro* apmērā.

[6.26] /pers. B/ un /pers. C/ atlīdzinājuma prasījumu pamato ar ciešanām, kas saistītas ar bērnam radītajām negatīvajām emocijām (izņemšanu no ģimenes un atrašanos ārpusģimenes aprūpē), kā arī ciešanas radījusi publicitāte par Bāriņtiesas prettiesisko rīcību. /pers. B/ un /pers. C/ norāda, ka prettiesiski e lēmumi atstāja neizdzēšamu un būtisku iespaidu uz līdzpieteicēju apziņu.

Tiesa, izvērtējot līdzpieteicēju paskaidrojumus kopsakarā ar lietas materiāliem, atzina, ka konkrētajos apstākļos prettiesiskie lēmumi ir objektīvi radījuši /pers. B/ un /pers. C/ būtiskas morālās ciešanas.

Tā kā konkrētajos apstākļos /pers. B/ un /pers. C/ nodarītais morālais kaitējums nav atzīstams par smagu, tiesa par morālā kaitējuma atbilstošu atlīdzinājumu atzina iestādes rakstveida atvainošanos.

Tiesa, nosakot atvainošanos kā atbilstīgu atlīdzinājuma veidu, ņēma vērā, ka izskatāmajā lietā ir konstatējama vecāku līdzatbildība prettiesiskā lēmuma pieņemšanā.

[7] Par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 27.novembra spriedumu Dome iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[7.1] Līdzpieteicēji 2014.gada 22.aprīļa iesniegumā Domei nelūdza atlīdzināt morālo kaitējumu nepilngadīgajam /pers. D/, līdz ar to Dome nevērtēja ne iespējamā bērnam nodarītā kaitējuma smagumu, ne atlīdzināšanas pamatu. Tādējādi līdzpieteicēji nav izmantojuši Administratīvā procesa likumā paredzēto iespēju pieprasīt atlīdzinājumu /pers. D/ ārpustiesas izskatīšanas kārtībā.

Nav pamatots spriedumā norādītais, ka līdzpieteicēji 2014.gada 22.aprīļa iesniegumā Domei savā vārdā un kā bērna /pers. D/ likumiskie pārstāvji lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu, jo minētajā iesniegumā līdzpieteicēji lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu tikai sev. Pieteicēji tikai pēc tiesas lūguma precizēt pieteikumu lūdza tiesu piedzīt morālā kaitējuma atlīdzību arī /pers. D/ un iekļaut viņu pieteicēju lokā, kas jau sākotnēji ļauj secināt, ka bērna intereses līdzpieteicējiem nav prioritāras, bet tiesvedības mērķis ir uz bērnam radītā kaitējuma pamata gūt materiālu labumu sev.

[7.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktu, 103.panta trešo daļu un 250.panta otro daļu.

[7.3] Nav saprotams, kāpēc tiesa spriedumā ir ņēmusi vērā psiholoģes /pers. J/ 2013.gada 16.aprīļa atzinumu, bet par būtisku pierādījumu lietā nav atzinusi bāriņtiesas psiholoģes 2012.gada 11.decembra atzinumu.

/pers. J/ atzinums ir vērtējams kā vienpusīgs un neobjektīvs.

[7.4] Tiesa nav vispusīgi vērtējusi lietā esošos pierādījumus un nav pamatojusi, kāpēc atsevišķiem pierādījumiem devusi priekšroku un motivējusi ar tiem spriedumu, tādējādi kļūdaini izdarot secinājumus un neievērojot tiesiskuma, patvaļas aizlieguma un demokrātiskās iekārtas principus.

[7.5] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka /pers. D/ savu viedokli gan psiholoģei /pers. J/, gan pirmās instances tiesai sniedza, atrodoties blakus vecākiem, ar kuriem joprojām dzīvo nedalītā saimniecībā, un būdams materiāli atkarīgs no vecākiem.

[8] Administratīvajā apgabaltiesā saņemtajos līdzpieteicēju rakstveida paskaidrojumos norādīts, ka Domes apelācijas sūdzība ir noraidāma.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu apelācijas instances tiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[10] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Domes apelācijas sūdzība nav pamatota.

[11] Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka ar Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 27.novembra spriedumu pieteicēju pieteikums apmierināts daļēji, uzlikts pienākums Rīgas pilsētas pašvaldībai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt /pers. D/ nodarīto personisko kaitējumu 2500 *euro* apmērā un morālo kaitējumu 1423 *euro* apmērā; noraidīts pieteikums pārējā daļā.

No Domes apelācijas sūdzības satura secināms, ka iestāde pārsūdz pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru apmierināts pieteicēju pieteikums.

Tā kā pieteicēji pirmās instances tiesas spriedumu nav pārsūdzējuši, apgabaltiesa konstatē, ka pirmās instances tiesas spriedums tā nepārsūdzētajā daļā ir stājies spēkā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 302.panta otro daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kādā lūgts šajā sūdzībā.

Ievērojot minēto, apgabaltiesai izskatāmajā lietā ir jāvērtē tikai tas, vai /pers. D/ ir atlīdzināms personiskais kaitējums 2500 *euro* apmērā un morālais kaitējums 1423 *euro* apmērā.

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu pēc būtības, pārbaudījusi un novērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, izvērtējusi apelācijas sūdzībā minētos argumentus, secina, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pietiekams, pirmās instances tiesa ir noskaidrojusi visus būtiskos lietas apstākļus, spriedumā analizējusi pierādījumus un sniegusi tiem pareizu juridisko novērtējumu, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa pievienojas pirmās instances spriedumā izteiktajai motivācijai (sk. šī sprieduma [6] punktu) un atkārtoti to nenorāda.

[13] Dome apelācijas sūdzībā norādījusi, ka līdzpieteicēji nav izmantojuši Administratīvā procesa likumā paredzēto iespēju pieprasīt atlīdzinājumu /pers. D/ ārpustiesas izskatīšanas kārtībā. Līdz ar to Dome nav vērtējusi ne iespējamā bērnam nodarītā kaitējuma smagumu, ne atlīdzināšanas pamatu.

Pastāvot minētajiem apstākļiem, apgabaltiesai vispirms ir jāizlemj jautājums par to, vai pieteikumu daļā par /pers. D/ nodarīto kaitējumu nav jāatstāj bez izskatīšanas atbilstoši Administratīvā procesa likuma 278.panta pirmās daļas 1.punktam.

Kā ir atzinusi Augstākā tiesa, lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtības ievērošana ir vērsta uz to, lai zemāku iestāžu rīcība un lēmumi tiktu sākotnēji pārbaudīti pašas pārvaldes iekšienē un eventuālās kļūdas tiktu novērstas gan ātrāk, gan efektīvāk. Viens no lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtības mērķiem ir nodrošināt privātpersonas prasījuma ātru un kompetentu izskatīšanu *(sk. Augstākās tiesas 2013.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-575/2013 6.punktu)*.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka administratīvajā lietā nepastāv strīds, ka Dome 2014.gada 17.jūnija lēmumā Nr.1249 ir vērtējusi tieši /pers. B/ un /pers. C/ iesniegumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu 10 000 *euro* apmērā, ka pieteicēji konkrētajā iesniegumā nebija lūguši nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu arī /pers. D/, tāpat administratīvajā lietā nepastāv strīds, ka tās materiālos atrodas /pers. B/ un /pers. C/ pieteikuma precizējumi *(lietas 88.lapa)*, kuros lūgts papildināt pieteicēju pieteikumu un atlīdzināt /pers. D/ morālā kaitējuma atlīdzinājumu 5000 *euro* apmērā.

Ievērojot minēto, secināms, ka līdzpieteicēji nav ievērojuši likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību, kas vispārīgi ir pamats pieteikuma atstāšanai bez izskatīšanas.

Taču, ievērojot turpmāk minētos apsvērumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā nav pamata lemt par pieteikuma atstāšanu bez izskatīšanas.

Augstākā tiesa savā praksē ir atzinusi, ka iepriekš minētā priekšnoteikuma – lietas iepriekšējas ārpustiesas izskatīšanas

kārtības ievērošana pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā – izpilde nav atkarīga no iestādes rīcības, proti, vai tā personas iesniegumu izskatījusi pēc būtības vai atteikusies to darīt. Tādēļ vispārīgi var secināt, ka sākotnējo trūkumu, iesniedzot tiesā pieteikumu bez ārpustiesas procedūras ievērošanas, persona var novērst arī tiesas procesa laikā, ja vien nepastāv kādi konkrēti tiesiski šķēršļi to darīt *(sk. Augstākās tiesas 2013.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-575/2013 8.punktu)*.

Šajā lietā nav konstatējams, ka pieteicēji tiesas procesa laikā būtu vērsušies Domē, prasot kaitējuma atlīdzinājumu arī /pers. D/, taču no administratīvās lietas materiāliem ir secināms, ka iestāde jau ir izteikusi viedokli par kaitējuma atlīdzinājumu /pers. D/, piemēram, pirmās instances tiesas 2015.gada 11.septembra tiesas sēdē, no tiesas sēdes protokola *(lietas 148. – 156.lapa)* izriet, ka iestādes pārstāve cita starpā ir atzinusi, ka lietā nav pierādījumu par to, ka tieši prettiesiskie bāriņtiesas lēmumi būtu bērnam radījuši emocionālu, morālu vai kādu citu kaitējumu.

Līdzīgs iestādes viedoklis par /pers. D/ izteikts arī Domes apelācijas sūdzībā, no kuras satura secināms, ka iestāde ir iebildusi personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājumam pēc būtības.

Ņemot vērā, ka šobrīd tiesvedība konkrētajā administratīvajā lietā ilgst jau vairāk nekā pusotru gadu un iestāde par kaitējuma atlīdzināšanu ir izteikusi savu viedokli pēc būtības, Administratīvās apgabaltiesas ieskatā šobrīd nav lietderīgi un samērīgi pieteikumu atstāt bez izskatīšanas, jo nav konstatējami citi tiesiski šķēršļi tā izskatīšanai.

[14] Apgabaltiesa konstatē, ka Dome savā apelācijas sūdzībā galvenokārt nepiekrīt pirmās instances tiesas veiktajam pierādījumu izvērtējumam.

Apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances sprieduma motivācijai, ir jau atzinusi, ka tiesa ir pareizi veikusi lietā esošo pierādījumu izvērtējumu.

Administratīvo tiesu praksē ir atzīts, ka tas vien, ja kāds no procesa dalībniekiem nepiekrīt tiesas veiktajam pierādījumu izvērtējumam, nenozīmē, ka tiesa nav atbilstoši Administratīvā procesa 154.panta prasībām izvērtējusi lietā esošos pierādījumus.

[15] Dome iebilst arī pret to, ka pirmās instances tiesa ir ņēmusi vērā psiholoģes /pers. J/ 2013.gada 16.aprīļa atzinumu, nosakot /pers. D/ kaitējuma atlīdzinājumu, bet par būtisku pierādījumu lietā nav atzinusi bāriņtiesas psiholoģes 2012.gada 11.decembra atzinumu. Iestāde norāda, ka 2013.gada 16.aprīļa atzinums ir vērtējams kā vienpusīgs un neobjektīvs.

Attiecībā uz minētajiem iestādes argumentiem apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

No Rīgas bāriņtiesas psiholoģes /pers. AJ/ 2012.gada 11.decembra atzinuma satura secināms, ka psiholoģe veikusi psiholoģisko izpēti /pers. D/ ar mērķi noskaidrot bērna viedokli par esošo situāciju ģimenē pirms viņa izņemšanas no ģimenes.

Savukārt no psiholoģes /pers. J/ 2013.gada 16.aprīļa atzinuma satura secināms, ka tas veikts pēc Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas bērnu psihiatra /pers. K/ pieprasījuma ar mērķi veikt bērna emocionālās sfēras izvērtēšanu. Kā viena no psiholoģes izmantotajām izpētes metodēm ir norādīta arī traumas simptomu aptauja (TSCC). Psiholoģe /pers. J/ atzinumā norādījusi, ka traumas simptomu apjautā ir būtiski paaugstināti rezultāti trauksmes un pēctraumas simptomu skalās, izpētes rezultāti uzrāda pēctraumas stresa simptomus, uzmācīgas domas un atmiņas saistībā ar neseno, biedējošo notikumu – pēkšņo izņemšanu no ģimenes. Psiholoģe /pers. J/ atzinusi, ka zēna pēkšņā izņemšana no ģimenes visdrīzāk ir interpretējama kā emocionāla trauma bērnam. Kā vienu no rekomendācijām /pers. D/ psiholoģe ir norādījusi psihologa un/vai psihoterapeita konsultācijas traumatiskās pieredzes apstrādei, pēctraumas stresa simptomu mazināšanai.

Iepazīstoties ar minēto atzinumu saturu, apgabaltiesa atzīst, ka nav pamata uzskatīt, ka abos minētajos atzinumos ir vērtēti vieni un tie paši notikumi, izmantojot vienas un tās pašas izpētes metodes. Apgabaltiesas ieskatā tieši 2013.gada 16.aprīļa atzinums visobjektīvāk spēj norādīt uz /pers. D/ pārdzīvojumiem par viņa izņemšanu no ģimenes, jo tieši 2013.gada 16.aprīļa atzinumā ir analizēta un pievērsta uzmanība /pers. D/ emocionālajam stāvoklim un iespējamam pēctraumas stresa sindromam pēc viņa izņemšanas no ģimenes.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pamatoti devusi priekšroku psiholoģes /pers. J/ atzinumam un pareizi atzinusi, ka starp Bāriņtiesas prettiesisko lēmumu pieņemšanu un /pers. D/ nodarīto personisko un morālo kaitējumu pastāv tieša cēloņsakarība.

[16] Tā kā pieteikums daļā ir apmierināms, līdzpieteicējiem saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu ir atlīdzināma viņu samaksātā valsts nodeva 28,46 *euro (lietas 9.lapa*) apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

/pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ pieteikumu apmierināt daļēji.

Uzlikt pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt /pers. D/ nodarīto personisko kaitējumu 2500 *euro* apmērā un morālo kaitējumu 1423 *euro* apmērā.

Noraidīt pieteikumu pārējā daļā.

Uzlikt pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai atlīdzināt līdzpieteicējiem viņu samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentam, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis referents *(paraksts)* M.Birzgalis

Tiesneses *(paraksts)* R.Paegle

(paraksts) V.Zommere